

Frit

33. årgang - nr. 2 - 2005

NORDEN

Velkommen til FRITT NORDEN Sverige og til NORDISK FOLKRIKSDAG 2005

Fritt Norden Sverige dannet

På et møde den 23. april vedtog Folkerigsdagens Venner i Sverige at blive til Fritt Norden Sverige - i lighed med den norske

LÆS I BLADET

Nordens roll i Världen
– Global etik och globalt ansvar
i globaliseringens tidsålder
Af António Barbosa da Silva...s. 2

Nordiske noter
Jakob Buhl og Leif Kajberg ...s. 7

Program for Nordisk Folkrikisdag/
Folkemøde 2005
og høring på Christiansborg... s. 8

Skandinavisk valuta
Af Tomas Larsson.....s. 10

Til årsmøde i Fritt Norden, Norge
Af Leif Kajberg .....s. 12

EU-folkeafstemning på svensk
Af Leif Kajberg .....s. 13

Nyt om Årsmøde og økonomi
ved kassereren .....s. 16

søsterorganisation. Fritt Norden i Norge og Danmark byder det nye medlem hjerteligt velkommen.

Fra Fritt Nordens dannelse har målet været en organisation med basis i alle skandinaviske, ja gerne alle nordiske lande.

Det er i det præcist rette øjeblik, at Fritt Norden nu tager et stort skridt i retning af at virkeliggøre dette oprindelige mål.

Ved at være i samme bås vil vi kunne udnytte de ressourcer, vi har, meget bedre. Det gælder både bladet Fritt Norden og vores sparsomme menneskelige ressourcer.

Og som en organisation, der findes i alle skandinaviske lande, vil Fritt Norden være en mere interessant samarbejdspartner for f.eks. Nordisk Råd og Ministerråd.

Skandinavien og Vestnorden

At Fritt Norden nu findes i tre lande bør give flere kræfter til at se yderligere ud over egen næsetip. Også derfor er det fin timing, at Sverige får sit Fritt Norden netop som årets folkerigsdag har Vestnorden som tema. Jo flere forskellige hjørner af det nordiske, geografisk, kulturelt og socialt, vi kommer rundt i, jo klarere bliver begrebet om, hvad der

er kernen i de værdier, vi vil bevare. Så der er god grund til at møde op til årets folkerigsdag i Det færøske Hus i København.

- og resten af verden

At Norden også påvirkes af og kan påvirke den globale udvikling udtrykkes meget klart i Antonio Barbosa da Silvas artikel inde i bladet. Globaliseringen kræver et nordisk gensvar på den internationale scene, og Fritt Norden hører til de organisationer, hvor overvejelser om, hvad Norden kan bidrage med, bør foregå. Og på folkerigsdagene kan drøftelserne af det nordiskes rolle og forpligtelser til tider munde ud i konkrete aktiviteter. Fritt Norden er i Norge og Sverige vokset ud af Folkerigsdagens Venner. Det lover godt for fortsatte aktiviteter.

Blandt de snublesten, der kan umuliggøre videreudviklingen af det nordiske samarbejde er, som bekendt, et af globaliseringens grimme børn: EU. At folkerigsdagen, med dens muligheder for at tydeliggøre og give konkrete eksempler på, hvad det nordiske står for, afholdes under valgkampen op til folkeafstemningen om EUs grundlov, gør det ekstra vigtigt at være med. I Det færøske Hus kan man få inspiration og blive originalt klædt på til at vinde de vigtige debatter.

Og selvfølgelig gælder det om at vinde. Og for at kunne det må man være med!

Jesper Morville

Nordens roll i Världen

– Global etik och globalt ansvar i globaliseringens tidsålder

Av: *António Barbosa da Silva*

Denne artikel er den sidste i serien af indlæg fra Nordisk Folkrikisdag 2004, i Grästorps, Sverige

1. Inledning

Syftet med denna föreläsning är att argumentera för att *Nordens roll i världen bör ses i ljus av det globala ansvar som globaliseringsprocessen medför.*

I programmet för denna konferens finns det en implicit tes, nämligen att de nordiska länderna medverkar och bör fortsätta att medverka till att förbättra världen, dvs. att skapa en rättvisare värld. Detta sker först och främst genom samarbete i partnerskap. Jag accepterar denna tes.

Min *egen tes* är att Nordens roll i världen är en nödvändig betingelse för en rättvisare värld. Det finns dock flera andra nödvändiga villkor för det.

Frit NORDEN

Redaktion:

Leif Kajberg (ansvarshavende)
Klirevænget 31, 2880 Bagsværd
Tlf. 44 98 29 32

Jesper Morville:

JesperMorville@mail.dk

Jakob Buhl

NordenDebat@yahoo.se

NYT!

Styremedlem John Dale, Fritt Norden, Norge er udpeget som kontaktperson til bladet
John Dales e-mailadresse er:
j.dale@online.no

Abonnement: Dkr. 90,-

Tryk: Toptryk, Gråsten

En annan och för mitt speciella syfte relevant nödvändig betingelse för skapandet av en rättvisare värld idag är att både de rika och de fattiga länderna bli medvetna om sitt ökade ansvar i den globalisering av världen som sker idag. Och ett globalt ansvar förutsätter existensen av globala etiska normer (dvs. global etik)

För att försvara min tes om ett globalt ansvar skall jag gå till väga på följande sätt:

Jag skall först ge en kort beskrivning av vad som menas med globalisering. För det andra skall jag beskriva fyra nödvändiga villkor för att en person, grupp eller en stat skall kunna anses vara ansvarig för en bestämd handling.

Efter presentationen av dessa tre villkor, skall jag till slutet ge ett tentativt förslag om hur ansvarsbördan bör fördelas mellan I-länder och U-länder och motivera det.

2. Globaliseringsbegreppet

Ordet "globalisering" används idag i många sammanhang, både i en positiv och i en negativ betydelse eller mening.¹ I denna positiva mening menar man med globalisering en interaktion och kommunikation mellan människor som tillhör olika kontinenter, etnicitet och kulturer. Denna interaktion sker genom, handel, diplomati, turism, film musik, internationella sporttävlingar, internationella konferenser, internationella bistånd givna av stater och icke-politiska organisationer som: WHO, Röda Korset, Rädda Barn, läkare utan gränser, etc.

Den mest dominerande eller fokuserade aspekten av globaliseringen tycks vara den kommersiella och ekonomiska. Globaliseringens kommersiella aspekt kan illustreras på följande sätt: Om man går till vilken varuhus som helst i de nordiska länderna upptäcker man artiklar från nästan hela världen:

kaffe, kakao, bananer, ananas och diverser andra frukter från olika delar av världen. Man finner kläder tillverkade i Kina och Thailand, elektroniska apparater tillverkade i Hongkong och Taiwan, bilar från Japan, USA, Tyskland och Frankrike, skor från Italien och Portugal, etc. Världen har verkligen kommit till oss oavsett var vi bor.² Man kan uppleva samma mångfald av kommersiella produkter i andra länder, dvs. överallt i världen. Detta visar hur global världen har blivit. Ur denna synvinkel kan globaliseringen anses vara något positivt.

Från ekonomisk och till en viss grad kulturell ståndpunkt kan man i detta sammanhang definiera globalisering som en stegvis homogenisering av olika kulturer i världen. Denna homogenisering sker först och främst som ett resultat av export av den europeiska och amerikanska kulturen över hela jordklotet. Kulturella fenomen som är tecken på den paneuropeisering och panamerikanisering av världen som håller på att ske är att på de flesta håll i världen talar man engelska, lyssnar man på samma musik, kan man köpa samma typ av kläder och hushållsapparater, överallt brukas samma teknologiska och industriella produkter som *Coca Cola*, jeans, amerikanska filmer, etc.

En närmare analys av det fenomen som kallas globalisering visar dock att globaliseringen har inte bara en positiv aspekt som bör främjas, utan den har också en negativ aspekt som bör bekämpas. Och för att kunna bekämpa den krävs det ett större ansvar hos alla människor som berörs av och är medvetna om den.

2.1 Positiva aspekter av globaliseringen

En del människor betraktar följande utvecklingsprocesser som positiva aspekter av globalisering:

*António Barbosa da Silva
Professor i Etik och vetenskaps-
teori vis HiS
(antonio.b.dasilva@his.no);
Professor i systematisk teologi vid
MHS (antonio.b.silva@mhs.no)*

- 1). En ökad medvetenhet att människor som tillhör olika raser, nationer och kulturer utgör en enda mänsklighet som måste leva på samma planet (på jorden) och som måste rättvist dela med varandra den knappa resursen som finns eftersom alla är beroende av varandra på gott och ont.
- 2) En ökad medvetenhet om stora faror som hotar mänskligheten, faror som miljökatastrof, etnisk utrensning, möjligheten för ett atomkrig, internationell terrorism (efter 11.09.2001) svält i flera delar av världen, HIV/AIDS epidemi, etc.
- 3). Privatiseringen av statliga företag i icke-demokratiska länder och en strävan efter demokratisering av arbetsledning, så att alla som arbetar vid ett företag kan vara delägare i och ansvariga för dess utveckling.
- 4). För det tredje kännetecknas globalisering av internationell handel och turism samt en intensiv och effektiv inter-kulturell kommunikation bl a via *Internet*.
- 5) Världen i stort och varje land eller nation har blivit mer pluralistisk och alla människor kräver idag en rättfärdig behandling tack vare en ökad kännedom om de mänskliga rättigheterna. Många arbetar dessutom för global solidaritet och rättvisa.

2.2 Negativa aspekter av globaliseringen

Som negativa aspekter av globaliseringen anses följande fenomen vara:

- (1) Den ekologiska förändringen som en konsekvens av global uppvärmning som angår alla människor och allt levande.
- (2) En global klimatförändring med negativa konsekvenser.
- (3) En ökad klyfta mellan rika och fattiga länder, så att rika länder blir

rikare, medan fattiga länder blir fattigare och fattigare.

- (4) En internationalisering av vissa grova typer av brottslighet och kriminalitet via väl organiserade internationella maffiaorganisationer.
- (5) Korruption och spridning av farliga sjukdomar som AIDS, etc.³,
- (6) Relativisering av traditionella normer och värderingar bl a genom kulturförmedling via media.
Globaliseringsprocessen är delvis förorsakad av mänskliga handlingar som handel, exploatering och förorening av naturen missbruk av naturresurser, orättvis fördelning av världens rikedomar, etc.

De negativa aspekterna av globaliseringen aktualiserar ett ökat globalt ansvar hos alla människor som är medvetna om den. Men i detta sammanhang är det framför allt stater, internationella företag och olika frivilliga organisationer, som ger eller förmedlar bistånd till s.k. tredje världen, som bör ha största ansvar dels i kampen mot globaliseringens negativa aspekter eller effekter, dels i skapandet av en rättvisare värld.

3. Begreppen ansvar, frihet och plikt och deras inbördes relation

Innan jag presenterar fyra villkor för moraliskt eller etiskt ansvar vill jag klargöra några i detta sammanhang

centrala begrepp som behövs för den fortsatta analysen.

3.1 Vad innebär det att någon är ansvarig för något?

Begreppet ansvar är centralt inom såväl etik som juridik. Jag skall behandla det i det följande primärt som etiskt begrepp.

Först vill jag säga att ansvar är nära relaterat till både frihet och plikt. Det är därför viktigt att klargöra deras inbördes relation när man skall ange villkoren för att någon är ansvarig för något.

För det andra vill jag påpeka att ansvar, frihet och plikt är relationsbegrepp, vilket innebär en person är ansvarig i förhållandet till någon eller något.⁴ Således har föräldrar ansvar för sina barn, lärare har ansvar för sina studenter, vårdpersonal har ansvar för sina patienter, syskon har ansvar för varandra, äktaparet har för varandra etc.

För det tredje vill jag påpeka att en människa är först och främst ansvarig för en handling som hon *kan* utföra, har utfört eller försummat att utföra.

För det fjärde är det viktigt att klart skilja mellan rätta handlingar i allmänhet och de handlingar som utgör plikter för en människa i en bestämd situation. Ur denna synvinkel kan vi säga att:

En person, låt oss kalla honom Per, är pliktig att utföra en bestämd handling (t ex att betala sin skuld till Paul), endast om Per "står i ett bestämt förhållande till"⁵ Paul, t ex att Per är skyldig en summa pengar till Paul.

Att definiera pliktbegreppet i termer av rätta handlingar är i detta sammanhang att säga att *Per handlar rätt genom att betala sin skuld till Paul*. En plikt är en rätt handling som en individ är "rättsligt eller moraliskt bunden" att utföra.⁶ Men det bör observeras att det finns många rätta handlingar som ingen är pliktig att utföra. T ex det är rätt och tillåtet för Per att ge all sin rikedom till de fattiga eller till Röda Korset, men det är inte hans plikt att göra det. Om han gör det, gör han en god gärning som går långt utöver hans plikt. Han gör därför en prisvärdig handling.⁷ Om det blir hans vanor att göra

prisivärdiga handlingar kan han anses vara en etisk modell för andra människor. Med etiska modeller menar jag sådana människor som kan fungera som våra förebilda i moraliskt hänseende, t ex Jesus, Franz av Assisi, Moder Tereza, Martin Luther King och Mahatma Gandhi.

3.2 Vad innebär det att någon har en plikt, eller är ansvarförpliktig?

Det är viktigt att observera att ansvar är både ett juridiskt och moraliskt begrepp. Både ur juridisk och ur etisk synvinkel är begreppet ansvar nära relaterat till begreppet plikt, så att begreppet **ansvar** kan definieras i termer av begreppet **plikt** på följande sätt:

En person är ansvarig endast för den handling som är hans/hennes plikt att utföra. Att en människa är *pliktig* att utföra en bestämd handling, betyder att hon är "juridiskt eller etiskt buden" att utföra den.

Från juridisk synpunkt är man straffbar om man inte utför den handling man är förpliktad att utföra, eller om man gör det på ett felaktigt sätt. Från etisk eller moralisk synpunkt är man klandervärdig om man medvetet utför sin plikt på ett felaktigt eller slarvigt sätt eller om man försummar att utföra den. T ex om en läkare eller en lärare är slarvigt, anses han/som som klandervärdig.

4. Fyra olika villkor för att någon är ansvarsförpliktig

Som vi har sett är ansvar både ett juridiskt och moraliskt begrepp. För enkelhetsskull och av utrymmesskäl skall jag nu begränsa mig till ansvar som ett moraliskt begrepp. Dessutom

är det senare begreppet som är speciellt relevant för mitt syfte. Det första villkoret för att någon är moraliskt ansvarig för en bestämd handling är att han/hon är pliktig att utföra den.

Villkor 1 för ansvar:

att en person är moraliskt ansvarig för en bestämd handling innebär att personen är *moraliskt pliktig*, dvs. etiskt bunden att utföra den.

Det andra villkor för ansvar, som jag vill uppmärksamma här, är relaterat till den handlande personens *möjlighet* eller förmåga att utföra en bestämd handling. Detta villkor återges på engelska med uttrycket "*Ought implies can*", dvs. att "Man bör göra något förutsätter att man kan göra det". Att kunna utföra en handling förutsätter både frihet och motivation. Jag skall först säga något om frihet och sedan om motivation.

När man i etiska och/eller juridiska sammanhang talar om frihet brukar man skilja mellan *viljefrihet*, *valfrihet* och *handlingsfrihet*. En människas viljefrihet är hennes kapacitet eller förmåga att kunna tänka ut eller inse olika handlingsalternativ. Hennes valfrihet är hennes kapacitet eller förmåga att kunna välja mellan ett handlingsalternativ bland två, flera eller många handlingsalternativ. Hennes handlingsfrihet är hennes faktiska möjlighet att kunna förverkliga det valda handlingsalternativet. Viljefrihet och valfrihet är en nödvändig förutsättning för handlingsfrihet. Om friheten i dessa tre olika men relaterade betydelser inte föreligger hos en person kan inte personen anses vara ansvarig för vad han/hon gör, har gjort eller försummat att göra. Ett grundläggande antagande bakom detta tankesätt är att det finns en stor skillnad mellan en naturhändelse och en mänsklig handling. Naturhändelser, t ex naturkatastrofer, förutsätter naturlagar som fungerar mekanistiskt, medan mänskliga handlingar, t ex att hjälpa eller att skada någon, förutsätter mänsklig frihet. Det betyder att utan frihet inget ansvar. Härmed är givet det andra villkoret för ansvar, nämligen:

Villkor 2 för ansvar:

Ett nödvändigt villkor för att en person är moraliskt ansvarig för en

bestämd handling är att personen *har frihet* (dvs. handlingsfrihet⁸) att utföra den.

Professor Harald Ofstad, definierar en persons handlingsfrihet som personens "makt att handla annorlunda".⁹ Ur denna synvinkel är en persons handlingsfrihet beroende av dels omständigheter i personens hälsotillstånd och livshistoria, personens kunskap och karaktär, dels i hans/hennes omgivning, t ex frånvaron av tvång och tillgång till saker och ting som anses vara värdefulla för mänsklig välfärd. Med andra ord, kan det som Ofstad kallar en människas makt att kunna handla annorlunda innebära olika faktorer som gör henne i stånd att handla. Vad slags faktorer de är och hur många de är kan variera från situation till situation.

Ett tredje nödvändigt villkor för moraliskt ansvar är personens motivation eller drivkraft för att utföra en bestämd handling. Med motivation menas här önskan och lust att utföra rätta handlingar i allmänhet, och att utföra ens plikter i synnerhet. Detta villkor är nödvändigt därför att ibland kan en människa vara fri och veta att hon är ansvarsförpliktad att utföra en bestämd handling, men samtidigt önskar hon att inte göra den, eftersom hon inte är motiverad (dvs. inte har lust) att göra det. (Jfr "Det goda som jag vill, gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag", Rom. 7: 14ff). Aristoteles hävdar att det är bara en moraliskt dygdig person som kan och önskar att utföra sina plikter med glädje och förblir glad efter att har gjort det.¹⁰ Mot denna bakgrund kan vi formulera det tredje villkor som:

Villkor 3 för ansvar:

Ett nödvändigt villkor för en persons moraliska ansvar för en bestämd handling är att han/hon är *motiverad* att utföra den, även om den skulle strida mot hans/hennes intressen på kort eller lång sikt.

Ett fjärde villkor för ansvar, som jag vill ta upp här, är att ansvar är beroende av juridiska eller etiska normer (givna genom regler och principer) som är förpliktande för en, några eller alla människor.

Exempel på etiska normer som anses uppfylla detta krav är:

“Man skall icke dräpa oskyldiga människor”, “man skall tala sanning”, “man bör hjälpa en människa i nöd”, “man bör infria sina löften”, “man bör respektera andras integritet, värdighet och rättigheter”¹¹, etc. Utan denna typ av normer kan man inte avgöra hurvida en person är ansvarig eller inte, för vad hon gör. Sådana normer utgör motstockar eller kriterier för vad som är gott eller ont, rätt eller orätt, tillåtet eller otillåtet.

I ett **globalt** perspektiv talar man om ett *globalt ansvar* som en förpliktelse att främja och öka de goda och rättvisa i världen. Detta förutsätter att man dels älskar allt liv, framför allt det mänskliga, dels att det existerar en *global etik*. Den senare grundas på globala etiska normer, dvs. normer som är tillämpbara och förpliktande för alla människor i alla tider och i alla länder eller kulturer.¹² Låt oss formulera det senare villkoret för ett globalt ansvar:

Villkor 4 för ett globalt ansvar:

Ett globalt moraliskt ansvar grundas på universella etiska normer och på en universell människosyn som innebär att alla människor är likvärdiga och har samma grundläggande rättigheter, nämligen de mänskliga rättigheterna.¹³

Ett globalt ansvar är viktigt för att bli förverkliga följande mål:

- 1) Att implementera och försvara mänskliga rättigheter
- 2) Att åstadkomma en rättvis fördelning av jordens resurser¹⁴
- 3) Att utgöra en nödvändig betingelse för framtida generations existens och överlevnad.¹⁵
- 4) Att fungera som ett nödvändigt medel för bekämpning av den globala ekologiska krisen och klimatförändringen.¹⁶
- 5) Att utgöra en grund för någon form av global djuretik.¹⁷

Traditionellt och i mer än två tusen år har man i Västvärlden betraktat etiska normer som globala, dvs. universella och allmängiltiga.¹⁸ Idag ifrågasätter man existensen av universella etiska normer och det finns moralfilosofier och moralteologer som anser att det inte finns allmängiltiga normer.¹⁹

Man hävdar istället att alla etiska normer är relativa, dvs. beroende av bestämda kulturer i en bestämd tid och på en bestämd plats på jorden. Detta leder oss till vad jag vill kalla:

5. Västerlänningars paradoxala situation i vår postmoderna tid

Jag menar att människor i Västvärlden framför allt i Europa och USA, lever idag i en paradoxal situation som kan beskrivas på följande sätt. **Å ena sidan** försvarar man en obegränsad tolerans, försvarar man sanningsrelativism, kunskapsrelativism och normativ etisk relativism.²⁰ Den senare hävdar att olika folkgrupper, etniska grupper, dvs representanter för olika kulturer har sina egna etiska uppfattningar och att dessa inte kan gälla – inte är giltiga – tvärkulturellt.²¹ I mer konkreta termer, Vad etisk relativism går ut på är att alla människor skall vara toleranta och bör följa huvudnormen: Var och en blir salig på sin tro”, vilket betyder “lev och låt mig leva.” Kritiser mig inte och fördöm inte mina handlingar, eftersom det som är rätt för dig i din kultur behöver inte vara rätt för mig i min kultur. I detta perspektiv anses globalisering vara en ny form för västlig *imperialism*. Detta kan vi kalla för den post-moderna, *relativistiska och egoistiska grundhållningen*.

Å andra sidan finns det en stor iver att försvara varje människas, varje liten grupps och varje nations grundläggande rättigheter. Och man anser att globalisering är en stor välsignelse tack vare dess positiva effekt på global utveckling. Detta kan vi kalla för en *altruistisk och solidarisk hållning*.

Dessa två etiska grundhållningar är oförenliga med varandra. Den egoistiska och relativistiska hållningen lämnar ingen plats för en socialetik och den kan skapa ett socialt kaos som kan leda till en katastrof, av följande skäl. Om varje människa skall vara maximalt fri i etiskt hänseende utan förpliktelser till andra, kan det leda till allas krig mot alla.²² Om etiska normer är relativa, dvs. absolut beroende av kulturer, så att det inte kan finnas globala etiska normer, då är det meningslöst att tala

om en global rättvisa och en rättvisare värld. Om var och en kan och bör bli salig på sin tro – som post-modernismen hävdar -, då bör inte de nordiska länderna anstränga sig för att skapa en rättvisare värld. Ty när man talar om en rättvisare värld förutsätter man att det finns ett kriterium, dvs. en internationell måttstock för att bedöma vad som bör anses vara en rättvisare värld.

Ett sätt att lösgöra sig från denna post-moderna paradox, är att vara mer optimistisk och förklara vår situation på följande sätt.

I vår värld idag finns det två grupper av människor. En av dem följer den postmoderna filosofin som är präglad av den egoistiska grundhållningen och den normativa etiska relativismen.²³ Denna grupp anser att människor som tillhör en kultur inte skall påverka, kritisera, bedöma eller fördöma människor som tillhör andra kulturer, eftersom de saknar adekvata moraliska kriterier (bedömningsgrunder) för att kunna göra det. Denna grupp av post-moderna människor önskar visserligen att världen skall bli bättre, dvs rättvisare. Men de ger inga generella normer för att förbättra den, eftersom de anser att det inte finns generella etiska regler tillämpbara på alla eller på de flesta människorna.

Den andra gruppen av människor som finns i Västvärlden idag tror fortfarande på existens av allmänna etiska normer tillämpbara på alla människor. Den gruppen tror exempelvis att: “att tala sanning”, “att förverkliga en global rättvisa”, “att hjälpa en människa i nöd” och “att icke dräpa en oskyldig människa” är universella etiska normer. Vidare tror den gruppen på altruism och solidaritet bortom det egna landets gränser. Människor som tillhör denna grupp, skapar projekt och gör rekommendation för hur man skall förändra denna värld till en rättvisare värld.

Eftersom jag själv tillhör den senare gruppen - därför att jag tror att exempelvis sanning och rättvisa är universella värden -, skall jag koncentrera mig på den, när jag nu skall tala om att fördela ansvar (förstås bland dem som har en global rättvissekänsla). Vidare menar jag att den som förnekar existensen av

universella etiska normer – som normativa etiska relativisterna gör -, måste acceptera följande handlingar när de sker utanför sin egen kultur: *rasism, förföljelse, incest, pedofili, dödstraff, mord, kvinnoförtryck, änkebränning, kannibalism, terrorism, tortyr, etc.* Alla vi som tror på existensen av allmängiltiga etiska normer bör fördöma dessa och liknande onda, dvs. etiskt förkastliga handlingar

Att rättvist fördela ansvarsförpliktelser mellan i-länder och u-länder

När man skall fördela ansvar för skapandet av en rättvisare värld, bör man skilja mellan följande ansvarsförpliktande aktörer: Bistånd givande stater, biståndsmottagande stater, icke politiska organisationer som förmedlar olika slags hjälp, som WHO, Rädda Barn, Röda Korset och i princip alla enskilda individer som direkt eller indirekt berör av bistånd.

På *statlig och organisationsnivå* bör de mänskliga rättigheterna fungera som övergripande etiska normer. På individnivå bör den gyllene regeln, fungera som etisk norm. Den GR förekommer i en positiv form som innebär *“Allt som du vill att andra skall göra mot dig skall du göra mot dem”*.²⁴ Den GR förekommer också i en negativ form som innebär *“Allt som du icke vill att andra skall göra mot dig skall du icke göra mot dem”*. Det är den negativa form som bör användas som global etiskt norm, eftersom den är lättare att följa och den tycks förekommer i de flesta religioner och kulturer. För många typer av handlingar kan man uppfylla den gyllene regeln negativa formen utan att göra någonting. T ex *“jag dräper icke någon”, “stjäl icke”, “jag ljuga icke”, “jag begår icke äktenskapsbrott”* etc. Således genom att inte handla kan man uppfylla normen *“Det jag icke vill att andra skall göra mot mig, skall jag icke göra mot andra”*.²⁵ Detta är en norm som alla kan uppfylla. Om alla gör det blir världen en bättre plats att leva. Men om alla uppfylla den gyllene regeln positiva formen blir världen ännu bättre, tror jag. Med andra ord, gäller det att man handlar så att man alltid tar hänsyn till såväl

sin egen välfärd och sina egna rättigheter som andras välfärd och rättigheter.

Tanken att de nordiska länderna bör medverka för att skapa en rättvisare värld är prisvärdig och nödvändig. Om de nordiska länderna gör det, tar de sitt rättmätiga ansvar för en positiv utveckling av världen. Men detta ansvar bör inte vara *paternalistiskt*, även i dess bästa mening, som t ex goda föräldrars ansvar för sina barn. Jag menar att ansvaret för en rättvisare värld bör vara en funktion av det som på engelska kallas *“partnership”*. Partnerskap syftar på ett förhållande grundat på ömsesidig respekt och ömsesidig förpliktelse. Det betyder att de som utgör parter/partner i ett partnerskap har någon form av en etisk kontrakt mellan sig som gör att de kan förvänta vissa positiva förpliktande handlingar och attityder från varandra.

Till exempel *motivet* för stöd från Norden till de fattiga länderna bör grundas på en humanistisk och universell människosyn, enligt vilken har alla människor samma människovärde och samma grundläggande rättigheter, dvs. de mänskliga rättigheterna formulerade i 30 artiklar av FN den 10.12.198. De mänskliga rättigheterna är enligt min mening globala etiska normer som alla bör följa och som främjar allas intressen och välfärd utan att skada någon.²⁶

I ljuset av detta bör mottagarländerna förplikta sig för att använda det mottagna stödet för att förverkliga de mänskliga rättigheterna i sina egna länder och att respektera dem överallt i världen. På detta sätt kan både U-länderna och I-länderna medverka till att skapa en rättvisare värld.

Vid bedömning av I- och u-ländernas grundhållning i förhållandet till varandra bör de fyra ovannämnda villkoren för moraliskt ansvar användas som kriterier. Det är framför allt viktigt att betona handlingsfrihet som kriteriet för ansvar. Det kan hända att I-länder måste vara fördragsamma med U-länderna om de förra upptäcker att de senare inte alltid har handlingsfrihet i betydelsen av att *“ha i sin makt att handla annorlunda”*, t ex där bistånd inte användas på ett ansvarsfullt sätt.

Som slutord kan vi, med filosofen Robert Nozicks ord, säga: *“Det er ting som ikke kan gjøres mot folk uten å krenke deres menneskerettigheter og det er ting som skal gjøres for folk dersom deres menneskerettigheter ikke skal krenkes”*.²⁷²⁷ Enligt Tore Lindholms återgivning i artikel: *“Menneskerettighetene – universelle føringer for moral og politikk?”* I: Humanist. Tidskrift for livssyndebatt, nr. 1, 2004:40-47, sid 42.

Exempel på det som vi icke kan göra mot folk utan att kränka dem

a) Vi bör icke vägra att hjälpa folk i nöd för att inte kränka deras mänskliga rättigheter (t ex rätt till liv, hälsa, mat, trygghet, etc).

Exempel på det som vi skall göra mot folk för att icke kränka dem

b) *Vi skall behandla folk rättvist och med respekt för att inte kränka deras integritet och värdighet.*

Utsagorna **a)** och **b)** ovan kan ses som globala etiska normer som sätter gränser för globaliseringens negativa aspekter.²⁸

I sin medverkan att skapa en rättvisare värld bör de nordiska länderna ta det globala ansvaret och de mänskliga rättigheterna på allvar, tillämpa det på sig själva och inspirera andra stater och internationella organisationer att göra det. Om man gör det bekämpar härmed man globaliseringens negativa aspekter samtidigt som man medverkar till att främja dess positiva aspekter, vilket kan göra att man bli uppfattad som en moralisk förebild för människor i såväl i-länderna som i u-länderna. Detta etiska ideal bör de nordiska länderna ha i sikt i all sin strävan att skapa en rättvisare värld. På det individuella planet bör vi, som världsmedborgare, handla så att vi alltid tar hänsyn till såväl vår egen välfärd och våra egna rättigheter som andras välfärd och rättigheter. Detta är att följa den gyllene regeln som en globalt etisk norm.

Artiklens noteforklaringer findes på Frit Nordens hjemmeside:
<http://www.fritnorden.dk>

Nordiske noter

Ved Jakob Buhl og Leif Kajberg

Ny vindmøllepark i Estland

En ny vindmøllepark med otte store 2,3 megawatt Nordex-møller er opført nær en nedlagt u-bådsbase på Pakri-halvøen i Estland. De otte møller forventes at dække en procent af Estlands elektricitetsforbrug. NEFCO, Nordic Environment Finance Corporation, ejer 30 procent af vindmølleparken.

Forhandlinger er i gang om en fase to til Pakri-projektet. Den vil bestå af 22 Nordex-møller på hver 2,3 MW, og vil altså være tre gange større end den allerede opførte vindmøllepark. Endnu mangler dog de endelige byggetilladelser.

Vindmølleparken ligger tæt på Paldiski, der var en lukket by i Sovjet tiden. Nu er kun en femtedel af de oprindeligt 20.000 indbyggere tilbage, så mange etagehuse står tomme.

Kilde: Nordiske nyheter <http://www.norden.org/webb/news/news.asp?id=5068>

EU skader den nordiske model på arbejdsmarkedet

Den svenske arbejdsret har sendt en sag fra det svenske arbejdsmarked til udtalelse ved EF-domstolen. Sagen handler om en faglig konflikt imod underbetaling af lettiske bygningsarbejdere. Det har fået forhandlingssekretær Erland Olauson fra svensk LO til at udtale, at "Hvis hele vores arbejdsmarkedsmodel slås i stykker, så er prisen for medlemskab af EU for høj, og så må vi tage stilling på ny".

- EU har gennem årene skridt for skridt undermineret den nordiske

model for faglig organisering, fredelige aftaler og løsning af konflikter på arbejdsmarkedet. Når EF-domstolen nu går ind i den svenske sag om misbrug af østeuropæisk arbejdskraft, så understreges dette problem blot med al ønskelig tydelighed, udtaler Karina Rohr Sørensen, talsperson for Folkebevægelsen mod EU.

- De kollektive rettigheder, vi har i dag, vil i øvrigt let blive overtruffet, når domstolen fremover skal udvikle og tolke ud fra den EU-grundlov, vi snart skal stemme om. Så der er ingen tvivl om, at EU skader den nordiske model på arbejdsmarkedet. Derfor bør den hele den nordiske fagbevægelse ikke blot tage afstand fra den aktuelle indblanding i den svenske konflikt, men også vende sig klart imod EU-grundloven.

Kilde: Folkebevægelsen mod EU, pressemeddelelse (3. maj 2005).
Pressemeddelelse fra Landsorganisationen (LO) i Sverige:
<http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/260109141A4002D7C1256F620048413B>

Det nordiske kulturelle samarbejde inspirerer Balkan!

Sydøsteuropa mødtes med Norden - fælles kulturministermøde 31. marts

Kulturministrene fra Norden mødtes torsdag 31. marts i København og samtidig samledes for første gang kulturministrene fra Sydøsteuropa til et separat møde. Efter frokost forenedes de nordiske og de sydeuropæiske kulturministre på et fælles møde. Den danske kulturminister Brian Mikkelsen var vært, da Danmark i 2005 er formand for Nordisk Ministerråd. Et charter om det fortsatte samarbejde på

kulturområdet blev underskrevet torsdag 31. marts.

Kulturministermødet fandt sted på Nordatlantens Brygge, Strandgade i København (www.bryggen.dk). Ministermødet er kulminationen på kultursamarbejde især med det vestlige Balkan de seneste tre år under overskriften "Norden - Balkan - Culture -Switch". Der har været nordiske kunststillinger og koncerter samt tilbud til kunstnere fra området om at komme på studietur til Norden. Kultursamarbejde er som at kaste en sten i vandet - langsomt breder ringene sig ganske langt.

Den danske kulturminister Brian Mikkelsen udtaler:

- Jeg ser det fælles møde som et eksempel på at det nordiske samarbejde ikke bare er historisk og indadvendt. Det fredelige samarbejde blandt andet på kulturområdet kan inspirere ikke blot blandt de nære naboer - men også i andre dele af Europa, der for kort tid siden var præget af voldsomme konflikter. Vi er beæret af at et første møde mellem kulturministrene i Sydøsteuropa bliver afholdt i forbindelse med et Nordisk Ministerrådsmøde for de nordiske kulturministre - det er aldrig set før, at to ministerråd fra forskellige regioner holder møder samtidig, i den samme bygning på det samme tidspunkt. Alle erfaringer viser, at forståelsen mellem folkeslag styrkes, når det kulturelle samarbejde forbedres. Derfor har jeg stor tiltro til, at "The Balkan Council of the Ministers of Culture" vil være med til at bringe stabilitet og fremgang til et område af Europa, der i alt for mange år har været præget af stridigheder. Og jeg er stolt af at have været vært for det møde, hvor aftalen blev underskrevet. Der er tale om en historisk begivenhed for nationerne i Sydøsteuropa."

Kilde:
<http://www.kum.dk/sw21569.asp> og
<http://www.norden.org/webb/pressrelease/pressrelease.asp?id=1202>

NORDISK FOLKEMØDE/FOLKRIKS I FÆRØHUSET, KØBENHAVN 22 -

HOVEDTEMA: VESTNORDEN OG VI - CENTRUM OG PERIFERI

TORS DAG d 21 juli Høring på Christiansborg: OM VESTNORDEN

VESTNORDEN/DANMARK OG EU-FORFATNINGEN

- Hvordan EU-forfatningen spiller ind i forholdet til Færøerne og Grønland

med folketingsmedlemmer, bl.a.
HØGNI HOYDAL

PRAKTISKE OPLYSNINGER:

Sted: Fællessalen på Christiansborg

Tid: 21. Juli kl 15 - 17

Pris: kr. 100.-

Deltagere i Nordisk Folkriktsdag/
Folkemødet: gratis, men tilmelding er
nødvendig.

Tilmelding: senest 1. Juli til

Poul Christensen, tlf. 7594 1616

e-mail: nr3@regnbuen-fredericia.dk
eller til

Hanne Kock, 4097 9425

Ryslingevej 24, DK-8270 Højbjerg,

e-mail: hannekock@post.tele.dk

ARRANGØR:

Demokratisk Oplysning

NORDISK FOLKRIKSDAG /FOLKEMØDE

Formålet med Folkemødet er at udvikle Norden som samfundsmodel og at arbejde for et nordisk ansvar i en verden præget af øget økologisk og social krise

Nordisk Folkriktsdag er en årligt tilbagevendende begivenhed.

Den har været afholdt i

Vega (N) 1990

Sogndal (N) 1991

Kungälv (S) 1992

Bornholm (DK) 1993,

Houtskär (SF) 1994

Kalmar (S) 1997

Lindsberg (S) 1999

Ydby (DK) 2000

Göteborg (S) 2001

Lillehammer (N) 2003

Grästorps (S) 2004

ARRANGØRER 2005:

Demokratisk Oplysning

Fritt Norden (DK)

Fritt Norden (N)

Fritt Norden (S)

FREDAG d 22 juli

TEMA NORDEN, EUROPA OG EU-GRUNDLOVEN

kl.10 Velkomst og musikalsk
indledning

10.15 DEN NORDISKE
VELFÆRDSMODEL OG
NORDENS MULIGHEDER
I LYSET AF

'EUROPÆISERINGEN'

Oplæg af Søren Wibe (S),

Inger Johansen (DK) og

? (SF)

12-13 Paneldebat
og spørgsmål fra salen

13-15 Frokostpause

15-17 NORDEN OG
EU-GRUNDLOVEN

Oplæg af

Trond Nordby (N),

Bjørn Elmquist (DK) og

? (S)

17-18 Debat med salen

Se opdateret program for Nordisk Folkemøde 2005
på hjemmesiden:

<http://www.fritnorden.dk>

SDAG

24 JULI 2005

LØRDAG DEN 23. JULI

TEMA VESTNORDEN - ØKONOMI OG SELVSTÆNDIGHED

Kl.10 FISKERI, KULTUR OG SELVSTÆNDIGHED

Oplæg af Bente Åsjord (N),
Bent Rulle (DK),
Hjörtur Guttormsson (Is)

12-13 Debat med salen

13-15 Frokostpause

15-17 Paneldebat om ENERGIPOLITIK OG SELVSTÆNDIGHED.

Paneldeltagere:
Niels I. Meyer (DK)
John Dale (N) og ? (Is)

17-18 Debat med salen

Derefter

FESTmiddag og kulturarrangement

SØNDAG DEN 24. JULI

TEMA MEDIERNE OG NORDEN

Kl.10 Thordun Thorarison (Is),
Preben Sørensen (DK) og
Jesper Groth (DK)

11.30 Debat med salen

12.30-13: Afslutning

PRAKTISKE OPLYSNINGER:

Sted: Færøhuset, Vesterbrogade 17A
København. Tæt ved Hoved-
banegården.

Tid: 22. - 24 Juli 2005

Indkvarteringsmuligheder:

Se forslag på hjemmesiden:

<http://www.Fritnorden.dk>

eller gå direkte til Vandrehjem f.eks.
Danhostel (Copenhagen City,
Copenhagen Amager, Copenhagen
Bellahøj:

<http://www.Danhostel.dk> Hotel f.eks
Ibis (Copenhagen Star, Copenhagen
Triton Copenhagen Crown)
<http://www.Ibishotel.dk>

Mødegebyr:

500 kr for alle tre dage incl festmid-
dag lørdag. 75 kr for en enkelt for-
middag/eftermiddag og 150 kr for
festmiddag.

Gebyret betales til

Norge: Postbanken 0531.51.14855

Sverige: postgirokonto 645 3492-8

Danmark: postgiro 317 - 7920

reg.nr. 1551 konto nr. 3177920

Tilmelding og betaling senest 1. juli
til kontaktpersonerne

Norge:

Torbjørn Dahl, Tlf 47 612 61 458

tordahl@online.no

Sverige:

Bolof Stridbeck, tel. 031/42 35 95,

bolof@www.phil.gu.se eller

Jörgen Bengtson:

jorgen.bengtson@telia.com

Danmark og øvrige:

Hanne Kock, Ryslingevej 24,

DK-8270 Højbjerg, Danmark

hannekock@post.tele.dk

Skriv: *Nordisk Folkemøde* på talonen.

Oplys ved tilmelding:

Navn, adresse, by land, evt. e-post -
og hvilken konto der er betalt til.

FINANCIERING AF NORDISK FOLKEMØDE

Fritt Ord, Norge har givet støtte til
arrangementet.

Fra dansk side har vi endnu ingen
tilsagn om støtte - trods mange
ansøgninger...

Under Nordisk
Folkemøde/
Folkrikssdag 2005
danner
Færøhuset ramme
om en
udstilling af
Anders Ulstrups
malerier med
motiver fra
Færøerne

Skandinavisk valuta

Af Tomas Larsson

Under senare år har två folkomröstningar genomförts i Danmark och Sverige om EU. Bägge folkomröstningarna handlade om länderna skulle överge sina nationella valutor och övergå över till den nya EU- valutan euro. Valet var enkelt men frågeställningen svår. Flera tunga företrädare för ja-sidan i Sverige hävdade att den svenska kronan skulle totalhaverera om väljarna röstade nej. Ja-sidan hävdade dessutom att euron var en del i det stora EU- projektet och att det av solidaritetsskäl var viktigt att även Sverige deltog. Nej- sidan påstod å andra sidan att kronkursen skulle fortsätta ungefär som förut även om vi röstade nej, och pekade samtidigt på den starka kopplingen mellan euron och EU:s utveckling mot överstatlighet.

Något som hamnade i skymundan i den svenska valdebatten, var den europeiska penningpolitiska historien. Historien har en tendens att upprepa sig. Vad som även under maj 2003 kunde noteras var att kronan firade sitt 130 års jubileum, mindre än fyra månader innan folkomröstningen. Den 27:e maj 1873 avhandlades och slöts en myntkonvention i Köpenhamn som gick ut på att Danmark och Sverige senast den 1 januari 1875 gick över till den nya valutan krona. Norge anslöt sig strax efteråt genom en tilläggskonvention (16 oktober 1875). Men varför gick länderna överhuvudtaget över till ny enhetsvaluta? En rad händelser ledde fram till det historiska beslutet.

Vid 1800- talet början var det tysktalande området splittrat i en mängd småstater, och den största staten (Preussen) var besegrad av Napoleon. Därmed gick det "Heliga romerska riket av den tyska nationen" i graven. Men redan år 1815 bildades Tyska förbundet. Förbundet framstod först som marginellt, men var embryot till det Tyska riket. Det hade till att börja med i uppgift "...att skydda sina

medlemmars frihet samt upprätthålla Tysklands inre och yttre säkerhet...". Tre decennier senare antogs en ny författning, enligt vilket Tyskland skulle bli en förbundsstat, även kallad Union. 1862 blev Bismarck preussisk ministerpresident och samma år "...började en ny tid äfven för den tyska nationella frågans utveckling...". Nio år senare bildades Tyska riket, 56 år efter det att Tyska förbundet startade. Det är för övrigt ungefär lika lång tid från det att Kol- och stålunionen bildades tills EU:s regeringschefer skrev under den nya EU-konstitutionen.

Parallellt med den politiska konsolideringen till ett Stortyskland ägde även en valutapolitisk konsolidering rum. Under 1830- talet slöts två fördrag i München och Dresden, där de tyska myntsystemen låstes mot varandra. 1871 ersattes de gamla valutorna med den nya valutan mark och 1875 bildades Tyska rikets centralbank i Berlin.

Det andra stora valutablocket i Centraleuropa under mitten av 1800-talet var den Latinska monetära unionen, LMU. I december 1865 kom Frankrike, Italien, Belgien och Schweiz överens om en monetär union med det franska penningssystemet som bas. Strax därpå hölls en konferens i Paris där 19 europeiska länder samt även USA föreslogs införa det franska franc- systemet. Även den svenske bankmannen André Oscar Wallenberg föreslog att Sverige mer eller mindre borde ansluta sig. Under en konferens i juni 1867 reste Wallenberg samt den norske professorn O J Broch till Paris. Bägge rekommenderade senare ett nytt myntsystem som skulle motsvara det franska franc- systemet. Under 1870 besegrade dock Preussen Frankrike, vilket skadade LMU. Sex år tidigare hade Preussen dessutom anfallit Danmark och erövrat en stor del av dess södra områden, områden som varit danska ända sedan forntiden. Det

fanns med andra ord en stor politisk osäkerhet om utvecklingen inom de bägge valutaunionerna.

I Danmark, Norge och Sverige användes sedan en mycket lång tid valutan daler. Fram till 1830- talet pendlade dock växelkurserna kraftigt mot varandra, men under 1840- talet började de tre dalervalutorna åter att stabilisera sig. Sedan 1845 var växelkurserna extremt stabila mot varandra, men de tre länderna använde den gamla silvermyntfoten och "duodecimalsystemet" (bygger på talet tolv, till exempel $10 * 12 = 120$ skilling per norsk speciedaler). Under 1855 gick Sverige över till decimalsystemet där den nya valutan Riksdaler riksmünt motsvarade 100 öre, dock fortfarande med silvermyntfot. Samtidigt cirkulerade danska och norska mynt över gränserna, vilket väckte irritation inom svenska kretsar. Till slut började Norges och Sveriges politiker att diskutera en övergång till ett gemensamt myntsystem med guldmyntfot. I ett möte i Köpenhamn sommaren 1872 fortsatte diskussionerna och under december samma år skrev Danmark och Sverige under ett avtal om gemensam valuta. Norge valde att vänta till oktober 1875, då man "...i Stockholm avslutat en tilläggskonvention...". Den Skandinaviska monetära unionen (SMU) var född.

Den nya kronvalutan lanserades 1873 och grunden var 10- och 20-kronorsmynt av guld (där 20-kronorsmyntet idag med hänsyn till inflation motsvarar cirka 840 kronor). Skiljemynten fanns ända ner till valören 1 öre. Än idag, mer än 130 år efter starten, utgörs såväl Danmarks som Norges högsta myntvalör av guldfärgade 10- och 20-kronorsmynt!

Sammanfattningsvis fanns två tunga valutaområden som de skandinaviska politikerna kunde välja mellan, men de valde istället att gå vidare med ett

Svensk förteckning över den skandinaviska monetära unionens myntsystem vid starten 1873.

	valör	Diam	bruttovikt	renhet	material	fint guld	fint silver
huvudmynt, guld	20 kronor	23 mm	8,9606 g	90 %	guld	8,0645 g	—
	10	18	4,4803	90	guld	4,0323	—
skiljemynt, silver	2 kronor	31 mm	15,0000 g	80 %	silver	—	12,0000 g
	1 kronor	25	7,5000	80	silver	—	6,0000
	50 öre	22	5,0000	60	silver	—	3,0000
	25 öre	17	2,4200	60	silver	—	1,4520
	10 öre	15	1,4500	40	silver	—	0,5800
skiljemynt, brons	5 öre	27 mm	8,0000 g	95 %	koppar	—	—
	2	21	4,0000	95	koppar	—	—
	1	16	2,0000	95	koppar	—	—

Källa: "Lag om rikets mynt", SFS 1873:31 och SFS 1873:36

tredje alternativ, en skandinavisk lösning. Det fanns nämligen en politiskt stark rörelse i de tre länderna, skandinavismen. Under slutet av 1700- talet hade enstaka personer argumenterat för denna, främst i Danmark. Under slutet av 1830- talet hölls en rad studentmöten i bland annat Lund och Köpenhamn, där "den nordiska tre-enigheten" hyllades (Island löd på den tiden under den danska kronan). Skandinavisterna framhöll den kulturella, språkliga och ekonomiska gemenskapen länderna emellan, men det fanns från etablissemangets sida en stark misstro mot skandinaviskt samarbete, ända sedan svensk-norske kungen Carl XIV Johans dagar (1818-1844). Precis som idag. Men skandinavismen utvecklade sig i snabb takt, främst i Sverige och Danmark. Under svensk-norske kungen Oscar I (1844-1859) blev regimen mer positiv till skandinavismen, och det fanns till och med planer på en skandinavisk union. När den svensk-norske kungen Karl XV bestigit Sveriges och Norges troner 1859 blev förbindelserna länderna emellan än livligare.

När Preussen och Österrike under 1864 anföll och erövrade Slesvig uteblev dock allt officiellt ingripande från Sverige- Norge. Situationen blev, som Nordisk familjebok formulerade saken, att "I och med detta hade den äldre skandinavismen i realiteten gjort bankrutt och endast efterlämnat en allmän känsla av desillusion". Men trots nedgången i entusiasm inför skandinavismen fortsatte samarbetet inom flera områden, fast på ett mer praktiskt och mellanstatligt plan. SMU varade ända fram till

1914, då första världskriget bröt ut. I en rapport från EU år 2002 konstaterades bland annat att "...den skandinaviska monetära unionen fungerade mjukt, kort sagt, den föreföll framgångsrik". Men samma rapport konstaterade även att SMU inte följdes av samarbete inom andra områden, och att den saknade en central koordinering av monetär politik. Rapporten konstaterar till och med att "...om en sådan mekanism [central koordinering] hade funnits, är det frestande att dra slutsatsen att unionen sannolikt hade överlevt första världskrigets monetära omskakning..." och att "...varje [skandinavisk] centralbank agerade för sig själv...utan några försök till samarbete". Det finns stora likheter mellan Skandinaviens situation idag och den kring 1860- talet. EU är en organisation

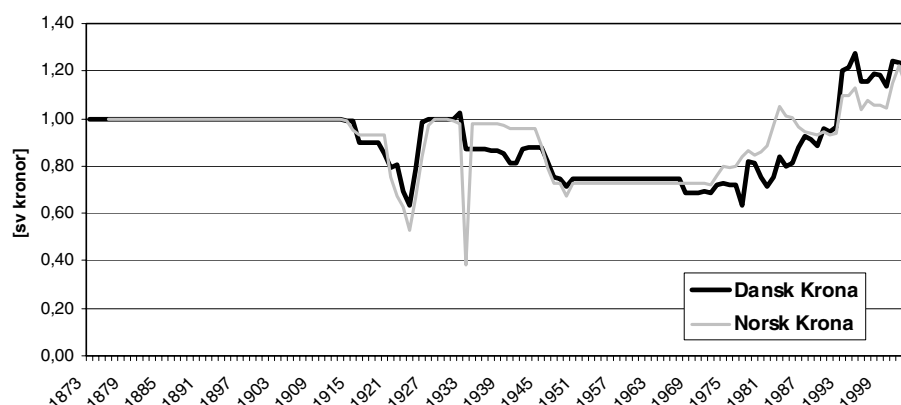
som tyder på att EU håller på att övergå i en ren statsbildning, där bland annat gemensam flagga, valuta och nationalsång är några av symbolerna. Å andra sidan finns flera tecken på ett begynnande sönderfall. Det finns därför all anledning att studera alternativ.

Ett alternativ är ett närmare samarbete mellan de fyra länderna Danmark, Island, Norge och Sverige. Det är dags att vi inser hur mycket som faktiskt förenar oss, och att vi slutar att ägna energi och tid på att hitta vad som skiljer oss åt. Sedan 1945 har den danska, norska och svenska kronan aldrig pendlat mer än 37 % (årsmedelvärde) mot varandra, i genomsnitt betydligt mindre. Detta skall jämföras med Centraleuropa, där spänningarna

som styrs från Centraleuropa, och som skaffar sig allt större makt. Inom EU skulle Skandinaviens inflytande bli marginellt, därför att vi är så få. Det finns dessutom många tecken

Diagram över den danska och norska valutakursen mot den svenska kronan under perioden 1873...2003 (årsgenomsnitt).

Fram till och med år 1914 var kursen låst via SMU men sedan upphörde valutasamarbetet mellan de skandinaviska länderna.

Källor: Riksbankens informationsenhet, april 2003, Statistiska centralbyrån samt Riksbankens årsberättelse 1915- 1921.

Til årsmøde i Fritt Norden, Norge

Af *Leif Kajberg*

Årsmøde i Fritt Norden - Norge, 5. februar, i Oslo

mellan valutasystemen har varit betydligt större. År 1914, samma år som LMU och SMU sprack, var en schweizerfranc lika mycket värd som en italiensk lira (bägge hade ju ingått i LMU med låsta växelkurser) men inför den italienska övergången till euron under slutet av 1998 var skillnaden över 120 000 % (!). Den italienska liran var med andra ord pulveriserad. Den franska och finska valutan, som också ingick i LMU, fick i praktiken bytas ut under 1960-talet på grund av kraftig inflation. De skandinaviska växelkurserna återställdes till ursprungsläget redan under mitten av 1920-talet. Således vilar det skandinaviska valutaområdet på en mycket solid grund jämfört med de skakiga LMU- och EMU- projekten.

Historien under 1800-talet visar att det finns flera likheter med dagens situation. Skandinavien står inför ett viktigt vägval där ena vägen leder till att vi går in i en EU-stat och överlämnar allt mer av det politiska beslutsfattandet till Centraleuropa. Å andra sidan kan vi skandinaver blicka tillbaka på en över 130 år lång period med kronan som bas i våra ekonomier, en period som även i övrigt uppvisar så många likheter att det är logiskt att vi återgår till en gemensam krona. Men för att lyckas ännu bättre den här gången så krävs att vi även börjar samarbeta inom fler områden. Därför behövs en reformering av dagens nordiska samarbetsstrukturer, där vi fokuserar vår energi på färre områden men med större intensitet!

Källor & lästips

- * "Historical exchange rate data 1819- 2003", Norge
- * "Norges mynter", Oslo, 2001
- * Sieg's myntkatalog, Danmark
- * "Från kaos till ordning", Kungliga myntkabinetter, 1995
- * Nordisk familjebok, 1911 (speciellt rubriken "Tyskland")
- * "The Scandinavian Monetary Union", EU, 2002

Mødet blev indledt med to gode oplæg fra henholdsvis Jean Thierry, EU-ordfører for De Grønne (DK) og Jesper Morville Frit Norden (DK) Nordisk Folkrikedagsinitiativet i Sverige var repræsenteret af Bolof Stridbeck, Göteborg. Kort referat af disse oplæg og af den efterfølgende debat kan læses på hjemmesiden: <http://www.fritnorden.dk>

Blandt de omdelte årsmødepapirer var en **arbejdsplan for Fritt Norden Norge for 2005**.

Hovedpunkter i planen er følgende:

- At øge medlemstallet til 100 i løbet af indeværende år
- Indkaldelse til årsmøde i januar/februar 2006
- Styret vil deltage i planlægningen af Nordisk Folkemøde/Folkeriksdag i København den 21. – 24. juli 2005 og være til stede under Nordisk Råds session på Island den 25. – 27. okt. Styret vil have fortløbende kontakt og samarbejde med den svenske og den danske forening.
- Styret vil deltage i Folkeriksdagen i København og arbejde for, at Island står som arrangør af Folkeriksdagen i 2006. I debatten til dette punkt blev det dog nævnt, at man for at tilgodese Østnorden også kunne overveje Finland som lokalitet for arrangementet.
- Styret vil være repræsenteret på dansk Frit Nordens årsmøde og arbejde for opstart af en foreningen Fritt Norden i Sverige.
- Styret vil udpege et medlem af redaktionen af bladet Frit Norden, der p.t. redigeres, trykkes og administreres i Danmark. (John Dale er nu udpeget til redaktionen.) Styret vil desuden oprette egen

hjemmeside for Fritt Norden, Norge. Formanden for Fritt Norden pegede i øvrigt på, at der bør gives prioritet til trykte blade. Virtuelle/elektroniske blade er ikke et ideelt kommunikationsmiddel. 2-3 trykte numre pr. år vil være godt.

- Foreningens budget vil gå i minus i år 2005. Styret skønner imidlertid, at dette vil være forsvarligt som led i den fortsatte opbygning af foreningen.
- Politiske udmeldinger: Fritt Norden – Norge skal aktualisere det nordiske samarbejde i diskussionen omforholdet mellem Norge og EU. Da det nordiske samarbejde fremstår som et vellykket eksempel på, hvad man kan opnå i et mellemstatsligt, internationalt samkvem, ønsker Fritt Norden – Norge at løfte dette samarbejde frem som en model i norsk, nordisk og europæisk debat om alternativer til EU. Den norske forening vil i tråd med punkt 1, ovenfor, i særlig grad fremhæve den nordiske samarbejdsmodel i demokrati-debatten. Dette gøres ved at synliggøre de beslutningsprocesser, som har været praktiseret i en årrække med stor fremgang, og som er formaliseret i Helsingforstraktaten af 1962. Frit Norden – Norge vil, vedr. punkt 1 & 2, drive oplysningsarbejde og tillige søge nordiske projektmidler for at kunne igangsætte aktiviteter på dette felt. Foreningen ønsker, at samarbejdet i Europa udfolder sig på basis af respekt for nationalstaternes og regionernes vitale behov. Foreningen vil derfor samarbejde med organisationer i Europa, som vil tilbageføre magt fra EU-organerne til de folkevalgte forsamlinger i medlems-landene.

Debatten på landsmødet var god, vidende og konstruktiv og stemningen fin.

EU-folkeafstemning på svensk

Af *Leif Kajberg*

Man griber efter læsningen af denne veltilrettelagte præsentation af valgstatistiske analyser, dokumenterede kampagneerfaringer, strategiredgørelser og refleksioner i kølvandet på euroafstemningen i Sverige i september 2004 af en "Svante-agtig" blanding af let benovelse, beundring og misundelse. De kan noget, vores svenske kampfæller. De sejrede over ja-eliten repræsenteret af dem med magt og indflydelse: De store partier, det dominerende erhvervsliv og dets organisationer, *the establishment*. Og sejren, som blev markant, blev kæmpet hjem på trods af den skæve fordeling af ressourcer mellem de to lejre. Den samme ulige kamp vandt vi også i Danmark. Vi havde vist vejen et par år før. Vores indsats og slutresultat, da vi sagde nej til euro & ØMU i 2000, var også flot og bemærkelsesværdigt. Men svenskerne er alligevel nogle heste- eller elghoveder foran os, fordi de har vist, at de er i stand til at reflektere kritisk over nej-sidens kampagne, sådan som den udformede sig i månederne før euroafstemningen den 14. september. De har haft kræfterne til at evaluere indsatsen og samle op på indtryk og erfaringer. Og formidle analyser og iagttagelser og lægge dem frem til offentlig beskuelse og diskussion.

Fortsat aktuel

Selv om "Folkets nej – elitens ja" beskriver en kamp og en kampagne, som nu ligger to år tilbage, er den stadig en meget aktuel og relevant bog, og den bliver ikke mindre aktuel af, at vi nu i Danmark – svenskerne er p.t. ikke blev stillet nogen folkeafstemning om EU-forfatningstemaet i udsigt – er i gang med en kampagne med fokus rettet på endnu en folkeafstemning den 27. september. Og denne gang drejer det sig om et af de virkelig "tunge" emner: EU-grundloven. De svenske erfaringer, strategi-

modeller, og virkemidler fra en ØMU-afstemning, som om ikke så længe har to år på bagen, kan selvfølgelig ikke overføres til vores situation i Danmark, rått og ubearbejdet. Men der er inspiration at hente, ikke mindst når det gælder om at tænke nyt og kreativt, tænke strategisk, arbejde professionelt (med medier og budskaber bl.a.), etablere slagkraftige netværker og alliancer og lade sig styre knap så meget af vanetænkning, rygmarvsimpulser og hævdvundne organisatoriske interesser inden for den etablerede EU-kritiske fløj. Men der er forskelle mellem de to lande, og de er frem for alt synlige, når man sammenligner det politiske landskab, partispektret, netværksmulighederne og de faktiske fornyelsespotentialer. Det virker imidlertid som om, at mulighederne for at tænke i nye organisatoriske baner og skaffe sig nye alliancepartnere er større i Sverige end i Danmark. Man må med et stænk af misundelse konstatere, at de potentielle organisationer og samarbejdspartnere i Danmark er færre. Og der er klare forskelle: Folkebevægelsen og Junibevægelsen er stadig hovedaktører, som sidder inde med en unik sagkundskab og erfaringssum. Disse to frontløber- og sliderorganisationer med mange år på bagen er i Danmark fortsat dem, som løber kampagnen i gang og udgør ryggraden i nej-sidens mobilisering sammen med et par partier eller tre. tålte EU-skeptiske fraktioner, som har deres oprindelse i eksisterende partier, er vi ikke forvænt med i Danmark. Godt nok findes der et radikalt EU-kritisk netværk, og der er fortsatte mange SF'ere, som skiller sig ud fra de mere EU-tilpasnings-venlige dele af partiet, og godt nok er fx adskillige med et kristendemokratisk ståsted trådt i karakter som EU-skeptikere, EU-forfatningskritikere og euro-modstandere. Men der er ingen socialdemokrater i Danmark, som med partiledelsens (nødtvungne)

En anmeldelse af FOLKETS NEJ ELITENS JA

Redigeret af
Henrik Dahlsson og
Jan Å. Johansson.

accept skiller sig ud og udgør en formel del af nej-kampagnen. En sådan rummelighed byder A-partiet trods en ellers veludviklet tradition for fløjdannelse og kaffeklubber alligevel ikke på. I Sverige derimod fandtes der i 2003 en stærk ØMU-kritisk platform i Socialdemokratiet med en så markant og anerkendt politisk og akademisk profil som Sören Wibe i forreste række. Tilsvarende fandt borgerlige euro-modstandere i partierne Moderaterna og Kristdemokraterna sammen i netværk, som trodsede partilinien. En tilsvarende tradition for kritisk samling om enkeltsager og specielle udviklinger inden for EU-udviklingen findes som antydning ikke inden for de borgerlige partiers række i Danmark. Undtagelsen er måske Dansk Folkeparti, der som højrepopulistisk parti hører til de toneangivende kræfter inden for den EU-skeptiske fløj i Danmark.

Fornyelse af nej-kampagnen i Sverige

Et af bogens gennemgående temaer er behovet for fornyelse af nej-kampagnen. Flere af bidragsyderne, som selv havde en organisatorisk og strategimæssig nøglerolle i kampagnen, fremhæver utvetydigt behovet for en fornyelse af nej-kampagnen. Uden denne fornyelse og uden nye aktører og initiativer inden for den samlede nej-front var folkeafstemningen ikke blevet vundet, fremhæves det i flere af bogens bidrag. Henrik Dahlsson og Jan Å. Johansson gør meget ud af denne påstand i deres beskrivelse af, hvordan det landsdækkende initiativ "Europa ja – euro nej" blev dannet og den betydning, dette initiativ fik i

kampagnen for et september-nej til euroen i Sverige i 2003. "Vi insåg att nej-sidan behövde förnyas, både när det gäller kommunikation och strategi, för att kunna vinna folkomröstningen. Det behövdes nya ledande, företrädare som riktade sig till delvis nya målgrupper. Vi måste vinna den stora medelklassen, som inte nödvändigtvis var emot EU, skriver de to författare. Opskriften på, hvordan det kunne lade sig gøre, hvordan dette mål kunne opfyldes, gives af de to skribenter i den efterfølgende redogørelse. Bredde i mobiliseringen og organiseringen af nej-kræfterne og i valgagitationen, bliver alfa og omega. Vi genkender problemstillingen fra Danmark: Kampagneprofilen måtte justeres for at kampagnen samlet set ikke kom til at fremstå for venstrevredet. Som i Danmark gjaldt det om at få de store dele af vælgerkorpsen, som er forankret i middelklassen, og som har traditionelle borgerlige ståsteder/sympatier, i tale. De måtte ikke skræmmes bort. Dahlsson og Johansson taler på dette punkt lige ud af posen: "Många av dessa väljare är kritiska till EU:s utveckling mot allt mere centralisering, men ser EU-medlemskapet som en realitet. Delar av nej-sidans fundamentalistiska "Ut ur EU"-slogan skulle skrämna dessa väljare." Det forløb ikke helt uden mislyde, dannelsen af det nye bredt sigtende kampagneinitiativ. De traditionelle kræfter på EU-modstandsfløjen skulle lige se de nye folk an, og man var ikke uden videre til sinds, fra de gamles side, at give afkald på rollen som altfavnende paraplyorganisation for anti-euro-kampagnen forud for afstemningslaget. Der måtte også nogle parolediskussioner til, men til sidst landede man i enighed på "Europa ja – euro nej." Den nye nejfront kom til at fremstå som et mangelhovedet uhyre – det var formålet med det nye bredtfnavnende initiativ – for det betød, at euro-tilhængerne fik svært ved at angribe nejfronten samlet. Satte man ind ét sted, og røg der et dragehoved hist, dukkede der et nyt dragehoved op pist. På dette punkt havde man lært af

Lidt opmuntring!

Følg med i det nye danske „Borgerinitiativet Ja til Europa Nej til EU-forfatningen“
www.euforfatningnej.dk
 Der er foreløbig 11 lokalafdelinger og formålet er netop den meget brede mobilisering. Men der er jo også andre modinitiativer i Danmark. Indenfor partierne er der for eksempel Socialister mod EU-forfatningen www.smot.dk og Udfordring Europa www.udfordringeuropa.dk
 Og så er der NyAgenda www.nyagenda.dk, hvor Drude Dahlerup netop har skrevet en vægtig artikel om sammenhængen mellem Servicedirektivet, GATS og EU-forfatningen. Eller den nye hjemmeside vendt mod EUs handelspolitik www.ansvarsflugt.dk, hvor nordiske lande bruges som „gode eksempler“....

negative erfaringer fra den skelsættende folkeafstemning i 1994, som blev tabt af nej-siden og åbnede for Sveriges glidebane mod EU-forbundsstaten. Samtidig blev der skabt grobund og forståelse for, mellem nogle af kampagnens hovedaktører – Europa ja – euro nej, Socialdemokrater mod EMU og Medborgare mot EUM – at professionalismismen skulle sættes i højsædet. Kampen kunne kun vindes, hvis man arbejdede professionelt i alle led, lige fra mediehandling til materialeuddeling. Der skulle arbejdes med præsentationen af budskaberne, så debatten i mindre grad kom til at køre på slagordsretorik.

Der er en velgørende åbenhed om fejltagelser og interne stridigheder på nejsigerfronten. Man får helt ned i detaljen besked om kontroverser i kampens hede, fx når der skulle udpeges folk fra nej-kampagnen til de afgørende TV-dueller og man får et indblik i, hvordan kompromiserne opnås på et hængende hår.

Lokale kampagneerfaringer opsummeres af Liza Boëthius, der skriver om "Nätverket nej till EMU i Uppsala". Her får man et indblik i græsroddernes aktiviteter og agitationsformer. Også her på lokalt niveau

blev gjort meget ud af at sikre bredden i netværket. Læst med danske briller er der dog nok ikke så meget at hente her.

Ja-fløjens tvivlsomme metoder

Når de to kampagneledere kikker i bakspejlet og tænker tilbage på valgkampforløbet, er det klare indtryk, at ja-fløjen – med god brug af PR-konsulenter og spindoktore – benyttede sig af sviniske metoder. Akkurat som vi selv har oplevet det, når vi i Danmark skulle i kamp med EU-tilhængerne. Mistænkeliggørelse og tilsvining var, hvad nej-sigerne måtte stå model til. Da man fra euro-tilhængerens side ikke formåede at overbevise vælgerne om fællesmøntens oplagte fordele og nødvendighed, søgte man på en ulækker måde at fremstille nej-folkene som en samling bagstræbere, ekstremister eller racister. Moderaterne brugte eksempelvis Sovjetinspirerede plakater med røde faner for at illustrere, hvad et nej kunne føre til. Det er det samme budskab, som genkendes i en af ja-annoncerne fra Danmarks afstemning i 1972: Hvis vi ikke skulle samarbejde med de vestlige demokratier, hvem skulle vi så samarbejde med?

Jasiden spenderede uhyre summer for at få et ja i hus. En vurdering går på, at der blev afsat over 500 millioner svenske kroner på ja-sidens kampagnebudget. Det er ti gange så meget som nej-siden rådede over. En anden vurdering fremhæver den direkte statsstøtte til ja-partierne, organisationsstøtten til "Sverige i Europa" og ja-fløjens adgang til kampagnemidler stillet til rådighed af Svenskt Näringsliv. Men heldigvis, konkluderes det i et af bidragene: "Penge er inte allt och väljarna är mycket klokare än vad ombudsmän, organisationsföreträdare och politiker tror."

De strategiske overvejelser og erfaringer

Flere steder i bogen beskrives tilblivelsen af kampagnestrategier og de overvejelser, der lå bag. Medborgare

mot EMU fravalgte således allerede i starten dyre annoncer og plakater. Valgplakaterne har nemlig primært den funktion at motivere egne aktivister, lyder argumentet. Tænk på det næste gang I skal i gang med klister-kosten eller kravler op i lygtepælene, fristes man til at sige. Andre satsede på fx radiomediet.

Folk fra de centrale grupperinger på nej-siden bidrager til erfaringsopsamlingen fra afstemningskampagnen. Sören Wibe og Tony Johansson skriver således på vegne af Socialdemokrater mot EMU, og de kan heller ikke bare sig for at give nogle råd med på vejen vedrørende sikringen af bredde i nej-alliancen og den interne modstand, der skulle overvindes inden de endelige samarbejds-konstellationer kom på plads:

“Organisationen “Nej till EMU” vägrade i det längsta att ge upp sina anspråk på hegemoni, men genom att vi bildade ett block tillsammans med Centerpartiet, Europa ja – euro nej, Medborgare mot EMU och Kristdemokrater för en alternativ Europa-politik (KALE) tvingades de så småningom att ge vika.” Sören Wibe kommer også ind på, hvordan jasigernes meget skråsikre økonomiske argumenter blev gendrevet.

De demokratiske genvinster

Opinionsanalyseinstitutternes forudsigelser og deres til tider lidt blakkede rolle analyseres af Mikael Gennser og Gustaf Lundgren. De hæfter sig ved institutternes tendens til konsekvent at undervurdere nej-sidens vælgermæssige styrke og evt. politiske motiver bag denne under-tipping af modstandernes tilslutning. De pirker samtidig ved nogle af de myter og postulater, som ja-siden i det efterfølgende “sorgarbejde” diskede op med. En række bastante udsagn holdt således ikke vand:

“Föreställningen att det var lågutbildade, bidragstagare, glesbygdsbor og vänsterfolk som gav nej-sidan segern har blivit vida spridd, men håller inte för en närmare granskning.” Sören Wibe tager i et andet af bogens bidrag de letkøbte konklusioner ved vingebeinet: Svenskerne var i deres afvisning af euroen på ingen måde isolationistiske, selvcentrerede, uvidende og uinteresserede i Europa. Og han fortsætter i klartekst: “Det “bortvända landet” är en ren myt,

konstruerad för att nedvärdera ett folk som hade integritet och mod att rösta mot det politiska etablissemangen.” Nej-sidens sejr viser tværtimod styrken i det svenske demokrati, påviser Jonas Sjöstedt i den sidste opsats i bogen. Og når netop majoriteten af svenskerne gav regering, partitoppe og de tunge drenge det røde kort, og når der er denne kløft mellem elitens Europa-kurs og de menige svenskere holdninger, er der al mulig grund til at fortsætte ad demokratiets vej og spørge svenskerne til råds ved nye EU-afstemninger. Og her en afstemning om EU-forfatningen aktuel. I bogens indledning konstaterer Nils Lundgren, at “erfarenheterna av folkomröstningen år 2003 talar för att folkomröstningar fungerar utmärkt i Sverige och borde ges en större roll i landets politiska system.”

I efterfølgende afsnit er der korte oplysninger om forfattere og bidragydere plus en utrolig nyttig kronologisk oversigt over ØMU-debatten med de vigtigste udviklinger, begivenheder og milepæle oplyst. På disse sider kan man følge udviklingen i valgkampen. Der er mange navne, partigrupperinger og kampagneaktører, som er omtalt i bogen. Et register er derfor en mangelvare.

Lidt ironisk kunne man sluttelig spørge: EU- og eurotilhængernes sværtekampagne, den storstilede anvendelse af ufine kneb, mudderkastningen samt elitens gennemført udemokratiske sindelag: Er dette også en del af den nordiske model, eller hører det blot til dagens uorden? Er disse faktiske og tilbagevendende unoder noget, vi er nødt til at vise frem, når vi pakker den nordiske kufferts indhold ud? Kort sagt, er vi i Norden på dette punkt bedre end andre lande med demokratiske forfatninger? “

“Folkets nej – elitens ja” er obligatorisk natbordslæsning for kampagnekoordinatorer, lokalt og på landsplan, inden for EU-modstand og EU-skeptiske bevægelser i de nordiske lande. Vi mangler en tilsvarende “værkstedsbog” om den danske euroafstemning i 2000.

Folkets nej – elitens ja. Redigeret af Henrik Dahlsson og Jan Å. Johansson. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 2004. 212 sider. ISBN 91 7203 594 3

Fernisering & koncert i Færøhuset

Fredag den 27/5-2005 kl. 20.00, holdes fernisering på Færøhusets udstilling af Anders Ulstrups malerier med Færøske motiver. Kl. 21.00. uropfører Duo en “Sleipner” v./Thomas Thor Viderø Ulstrup & Frans Gregers Bølling værket “Valhal”, et lydmaleri af den Færøske natur, for synthesizers, klaver og electronica. Færøhuset. Vesterbrogade 17 A, København

Og endnu mere opmuntring:

Værd at vide om nordisk samarbejde

- Danmarks største handelspartner sidste år var Tyskland (18 %), men lægger man de nordiske lande sammen, havde Danmark 23 % af sin samhandel med de andre nordiske lande sidste år.
  - Det officielle nordiske samarbejde kostede sidste år 850 millioner danske kroner. Til det officielle nordiske samarbejde hører Nordisk Investeringsbank (NiB) i Helsingfors (100 ansatte, gennem mange år islandsk direktør), som ejes af regeringerne. NiB fik sidste år et overskud på 1 milliard danske kroner. Overskuddet skummes af regeringerne. Man kan altså dermed argumentere for, at det officielle nordiske samarbejde giver økonomisk overskud (...)
  - Til sammenligning betaler Danmark jo over 14 milliarder danske kroner til EU (Finansministeriet, Budgetoversigt 3, december 2004).
  - Med til historien hører også, at NiB og det nordiske miljøfinansieringsinstitut NEFCO sammen gik ind for at betale ny kloakering og rensningsanlæg til den over 5 millioner mennesker store Sankt Petersburg i Rusland (som er storforurenere af Østersøen). Det nordiske engagement medførte, at Verdensbanken også gik ind med støtte.
  - Men hvad så med EU's engagement her? Nej, EU glimrede ved sit totale fravær (...)
- Jakob Buhl.*

Eftersendes ikke ved vedvarende
adresseændring, men tilbagesendes med
oplysning om ny adresse

Frit Norden
co. Lerstrup
J. P. E. Hartmanns Allé 2-B
2500 Valby

Post kunde nr. 150011206

Ifølge vedtægterne afholdes

Årsmøde 2005

FRIT NORDEN, DANMARK

1. oktober 2005 i Valby Medborgerhus

Valgårdsvej 4, 2500 Valby

Program:

Ankomst kl. 12 - 13

kl 13 Årsmøde ifølge vedtægterne
efterfulgt af oplæg og debat.
Indholdet annonceres nærmere
på hjemmesiden
<http://www.fritnorden.dk>

mødet slutter senest kl 20

Tilmelding:

til Hanne Kock,
tlf. 8614 7830
hannekock@post.tele.dk
eller Jesper Morville
tlf. 39 63 35 37
JesperMorville@mail.dk

Pris: kr.100

På gensyn!

STØT

FRIT NORDEN

i arbejdet for dansk folkestyre og
et frit internationalt samarbejde
med udgangspunkt i nordisk men-
neskesyn og fællesskab. Forenin-
gen er tværpolitisk og uafhængig
af andre organisationer.
Bliv medlem eller abonnent.

Nærmere oplysninger hos
landssekretær

Leif Kajberg
Klirevænget 31,
2880 Bagsværd
tlf. 44 98 29 32

mail: Leif_Kajberg@hotmail.com

Eller hos foreningens formand
Jesper Morville
Christianshvilevej 3, 1. sal
2920 Charlottenlund
tlf. 39 63 35 37

mail: JesperMorville@mail.dk

Eller besøg vores hjemmeside:
<http://www.fritnorden.dk>

Frit Nordens økonomi

Foreningens økonomi er i øjeblikket
katastrofalt dårlig. Vi er ikke alene
ramt af nedskæringerne på porto-
støtten, men også af andre ændrede
tilskudsmuligheder.

På sidste årsmøde vedtog vi, at klare
portostigningen ved at udgive to
almindelige blade og et dobbeltnum-
mer - men faktisk har vi ikke penge til
mere end to numre i år!

Hidtil har vi fået støtte både til at
holde debatmøder og til udgivelse af
temanumre med relevant EU/NOR-
DEN - debat. Faktisk plejer vi at
finansiere to til tre numre af bladet
selv, og få støtte til et, sædvanligvis

stort nummer. Sidste år fik vi tilskud
til særnummeret om Vestnorden fra
LETTERSTEDTSKA FÖRENINGEN i Sverige,
men ikke det forventede tilskud fra
EU-nævnet til at udgive særnummeret
med artikler fra Folkemødet i Gräs-
torp - så det måtte vi financiere selv.

De strammede muligheder for tilskud
ses også ved, at et stort arrangement
af god kvalitet, som **Nordisk Folke-
møde 2005**, endnu ikke har fået til-
sagn om en eneste dansk krone i
tilskud! Selv om mange af vore
trofaste oplægsholdere arbejder
gratis, håber vi stadigvæk på i det
mindste at kunne dække deres rejse-
udgifter!

Vi skal ikke miste modet: Det er
utrolig positivt, at der nu er forenin-
ger i Norge og Sverige, som vi ikke
alene har navnet Frit Norden til fælles
med, men som vi deler visioner med.
Visioner om en fortsat demokratisk
udvikling i Norden.

Og heldigvis har vi hjemmesiden, en
dejlig, billig og velfungerende
kommunikationsform. Men erstatte
det direkte møde mellem mennesker
kan den ikke, derfor:

**Slut op om vore to arrangementer,
Nordisk Folkemøde og Årsmødet,**
så vi kan træffe beslutninger om
fremtiden i fællesskab.

- og når du aligevel betaler regninger,
så send en hilsen til Frit Norden på
postgiro 317 - 7920
(reg.nr. 1551 konto nr. 3177920)

Kassereren